

КРИТЕРІЇ СУТТЄВОСТІ ОБЛІКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

Становлення та розвиток ринкової економіки, передбачає наявність різних форм власності, розширення міжнародних економічних зв'язків українських підприємств є основою для впровадження в організацію бухгалтерського обліку облікової політики, яку підприємство визначає самостійно.

Визначені під час формування облікової політики підприємства прийоми ведення обліку, які суттєво позначаються на оцінці та прийнятті рішень зацікавленими користувачами бухгалтерської звітності, потрібно розкривати. У зв'язку з цим визначення об'єктів, до яких застосовується суттєвість та оцінки рівня суттєвості інформації у змісті облікової політики підприємства в останній час набуває важливого значення. Суттєва інформація - це інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності. Суттєвість - це критерій для інформації, яка не відображається у фінансовій звітності, рівень її точності.

Питання суттєвості в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності досліджували наступні вітчизняні вчені: С.Л. Береза, В.А. Дерій, Г.Г. Кірейцев, Є.В. Лень, В.С. Мних, М.С. Пушкар, Я.В. Соколов, В.В. Сопко, П.Я.Хомин, М.Г. Чумаченко, проте здебільшого увага авторів зосереджувалася на застосуванні принципу суттєвості під час формування звітної інформації.

Метою дослідження є визначення критеріїв суттєвості під час формування облікової політики підприємства та відображенні показників фінансової звітності, а також узагальнення значень межі істотності для окремих об'єктів обліку, які можуть бути використані для затвердження в обліковій політиці.

Поняття «суттєвість» бере початок від слова «суть». Старослов'янські витоки поняття ведуть до значень: присутній, дійсний.

Англійська економічна лексика розглядає «суттєвість», як матеріальність. Відповідне англійське слово «materiality» від латинського слова «materia»

«субстанція, з якої що-небудь зроблено». Матеріальність сприймається як значимість, фундаментальність, вагомість, оскільки вона є ознакою здатності позначати на матеріалізацію – здійснення.

В економічній літературі суттєвість використовується з поняттями інформації, погрішності. На сучасному етапі розвитку суспільства існує декілька дефініцій суттєвості, у зв'язку з чим виникають проблеми практичного характеру. Суттєвість являється «порогом визнання» вартості та надійності інформації, яка має вплив на економічні рішення, які приймаються користувачами інформації.

Формулювання суттєвості інформації визначено Міжнародними стандартами фінансової звітності, національними НП(С)БО, а також Міжнародними стандартами аудиту.

В кожній країні використовують різні підходи до порядку застосування категорії суттєвості інформації. В США комісія з цінних паперів і бірж окреслює застосовувати «суттєвість» як вимоги щодо представлення інформації з тих питань, про які потрібно інформувати середнього вкладника. В американській практиці судочинства використовується поняття «середній держатель акцій», а у публікаціях Американської асоціації аудиторів інформований вкладник. У результаті дослідження, Комісія виявила, що багато компаній не висвітлюють важливі статті у фінансових звітах на підставі того, що вони є несуттєвими, та опублікувала Бюлетень № 99 «Суттєвість», який представляє позицію Комісії щодо визначення суттєвості у відсотковому та грошовому вимірниках.

Згідно з Міжнародними стандартами аудиту викривлення, включаючи пропуски, вважаються суттєвими, якщо обґрунтовано очікується, що вони, окремо або в сукупності, можуть вплинути на економічні рішення користувачів, які приймаються на основі фінансової звітності. Суттєвість в аудиті виступає в трьох аспектах:

- як граничний розмір відхилення;
- як критерій вибору об'єкта й процедур його перевірки;
- як фактор, що впливає на вибір виду аудиторського висновку [5, с. 37–38].

Американський інститут дипломованих громадських бухгалтерів визначає, що суттєвість залежить від професійного судження бухгалтера та існуючих

обставин. Тобто займає нейтральну позицію і не роз'яснює підходи щодо визначення та оцінки суттєвості.

У Великобританії Рада з бухгалтерських стандартів вважає, що інформація є суттєвою, якщо її відсутність або викривлення може вплинути на економічне рішення користувача, засноване на фінансовій звітності. Суттєвість залежить від величини інформації, що розглядається у конкретних обставинах її не приведення або викривлення.

Рада з міжнародних стандартів фінансової звітності визначає суттєвість як якісну характеристику облікової інформації під час складання фінансової звітності на основі МСФЗ, суттєвість є критерієм доцільності, а суттєвою визнається інформація, якщо її відсутність чи викривлення може вплинути на економічні рішення користувачів, що приймаються на підставі фінансової звітності.

МСФЗ 1 «Представлення фінансової звітності» не встановлює будь-якого вартісного або іншого оціночного критерію суттєвості [6]. На думку Н.А. Каморджанової для формулювання та оцінки суттєвості потрібна реалізація професійного судження, заснованого на оцінці потреб обізнаних користувачів, які розсудливо користуються фінансовою звітністю[2].

Відповідно до НС(П)БО 1«Загальні вимоги до фінансової звітності» суттєвою інформацією вважається інформація, відсутність якої може вплинути на рішення користувачів фінансової звітності[7].

В економічній літературі зустрічаються різні терміни для визначення величини суттєвості: «поріг суттєвості», «межа суттєвості», «поріг істотності», «межа істотності». «На практиці такі поняття дозволяють приймати суб'єктивні судження та надають свободу вибору» – зазначають М.Р. Метьюс і М.Х.Б. Перера [4, с. 460]. Вважаємо, що така кількість термінів пов'язана із перекладом. В українському законодавстві застосовується термін «поріг суттєвості», який визначений як абсолютна або відносна величина, яка є кількісною ознакою суттєвості облікової інформації [3].

У Національному Стандарті бухгалтерського обліку Росії «Облікові політики, зміни у бухгалтерських оцінках, помилки та наступні події» поріг

значимості (суттєвості) – попередньо встановлений суб'єктом критерій для визначення необхідності представлення або виправлення інформації у фінансових звітах, враховуючи можливість впливу цих представлень або виправлень на економічні рішення користувачів [8].

В зарубіжній практиці як суттєві розглядаються суми, що складають 5–10 % суми доходів або активів. При цьому поріг суттєвості залежить від розміру підприємства.

Узагальнена інформація про межу істотності для різних статей звітності[3], які можуть бути використані для відображення в обліковій політиці підприємства, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1

Значення порогу суттєвості для окремих об'єктів обліку, які можуть бути використані для закріплення в обліковій політиці

№ з/п	Об'єкт визначення суттєвості	Базовий показник	Поріг суттєвості	Базовий показник для визначення порога суттєвості
1	Активи	Активи	до 5 %	Підсумок відповідно всіх активів, усіх зобов'язань і власного капіталу
2	Зобов'язання	Зобов'язання	до 5 %	
3	Власний капітал	Власний капітал	до 5 %	
4	Доходи і витрати	Чистий прибуток (збиток) підприємства	до 2 %	Чистий прибуток (збиток) підприємства
5	Статті Звіту про рух грошових коштів	Чистий рух грошових коштів відповідно від операційної, інвестиційної або фінансової діяльності за звітний період	у межах від 1 до 10 %	чистий рух грошових коштів від операційної, інвестиційної або фінансової діяльності за звітний період
6	Переоцінка або зменшення корисності	Чистий прибуток (збиток) підприємства або відхилення залишкової вартості об'єктів обліку від їх справедливої вартості	до 1 % до 10 %	Відхилення залишкової вартості об'єктів обліку від їх справедливої вартості
7	Для визначення подібних активів	Різниця між справедливою вартістю об'єктів обміну	не більше 10 %	Різниця між справедливою вартістю об'єктів обміну
8	Інші господарські операції та об'єкти обліку	Обсяги діяльності підприємства, характер впливу об'єкта обліку на рішення користувачів та інших якісних чинників, які можуть впливати на визначення порогу суттєвості	в межах від 1 % до 10 %	Обсяг діяльності підприємства, характер впливу об'єкта обліку якісних чинників, що впливають на визначення порогу суттєвості

Отже, суттєвість є однією з основних характеристик облікової інформації, яка утворює перелік показників бухгалтерської звітності. Тому ступінь суттєвості та методи його визначення мають важливе значення як для бухгалтера, так і для аудитора, а також для користувачів бухгалтерської звітності.

Підприємства під час формування облікової політики мають встановити критерії порогу суттєвості, зазначивши й обґрунтувавши їх у наказі про облікову політику. Суттєвість як характеристика звітної інформації потребує, з одного боку, чіткого відокремлення суттєвої інформації та її представлення у звітності, а з іншого боку, повноти відображення всіх операцій, які можуть вплинути на оцінку значимого показника фінансової звітності підприємства.

Література

1. Суттєвість в обліковій політиці підприємства / Т.Т. Дуда, П.О. Коронівський, І.В. Левицька // Вісник Хмельницького національного університету / Економічні науки. – 2011. – № 1. – С. 68–70.
2. Каморджанова Н.А. Особенности применения компетентностного подхода при формировании существенности в бухгалтерском учете / Н.А. Каморджанова, М.А. Гордеева / Управление экономическими системами [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.uecs.ru/teoriyasistem/item/978-2012-01-26-05-06-59>.
3. Лист Міністерства фінансів України «Щодо суттєвості у бухгалтерському обліку і звітності» від 29.07.2003 р. № 04230-108.
4. Мэтьюс М.Р. Теория бухгалтерского учета : учебник / М.Р. Мэтьюс, М.Х.Б. Перера ; пер. Сангл., под ред. Я.В. Соколова, И.А. Смирновой. – М. : Аудит, ЮНИТИ, 1999. – 663 с.
5. Никонович М. О. Організація і методика аудиту [Текст]: навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / М. О. Никонович, К. О. Редько, О. А. Юр'єва; [за ред. Є. В. Мниха]. — К. : КНТЕУ, 2009. — 472 с..
6. МСБО 1 «Подання фінансової звітності» (IAS 1 «Presentation of Financial Statements»)[Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013/para2#n2.
7. НС(П)БО «Загальні вимоги до фінансової звітності» / затверджене Наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73.
8. Национальный стандарт бухгалтерского учета «Учетные политики, изменения в бухгалтерских оценках, ошибки и последующие события» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.contabilsef.md/newsview.php?l=ru&idc=499&id=7979>.